

MOLNÁR BÉLA
50 ÉVES A SZOMBATHELYI TANÍTÓKÉPZÉS

Nyugat-magyarországi Egyetem
Savaria Egyetemi Központ
Művészeti, Nevelés- és Sporttudományi Kar
Tanítóképző Intézet
Szombathely, Károlyi Gáspár tér 4. Telefon 94-504-425
www.bdtf.hu E-mail: mbela@mnsk.nyme.hu

Prof. dr. Gadányi Károly a NYME SAVARIA EGYETEMI KÖZPONT elnök, rektorhelyettes elnöki köszöntője

Városunk kulturális és tudományos életének meghatározó része a felsőoktatás, amelynek gyökerei a félévszázados hagyományokkal rendelkező tanítóképzésig nyúlnak vissza. 1959-ben lett Szombathely a kőszegi és a zalaegerszegi tanítóképzés áthelyezésével a régió felsőoktatásának székhelye. Ezt követően a megalakult intézmény állandó feladatának tartotta a térség oktatási feltételeinek folyamatos javítását. Kínálata folyamatosan újabb szakokkal bővült. Az átalakulások lezárásának is tekinthető 1983, amikor az intézmény felvette Berzsényi Dániel nevét, s természettudományi tanszékek új épületbe kerültek, így a nyolcvanas évek közepétől a magyar felsőoktatás nagy, expanzív időszakában a kor megváltozott követelményeihez alkalmazkodva újabb képzési profilokkal, a természettudományi, bölcsész, művészeti és sporttudományi szakokkal is gazdagodott a képzési kínálat. A folyamat mára kiteljesedett. 2008. január 1-jén a Berzsényi Dániel Főiskola és a Nyugat-magyarországi Egyetem egyesült. A Savaria Egyetemi Központ a jogutód, a „berzsényis” hagyományokra alapozva ápolja a nagy múltú pedagógusképzést. Egykori hallgatóink emlékére és tiszteletére Alma Mater-szobrot állítottunk az egyetemi központ előtti parkban. Büszkéek vagyunk elődeinkre, a szombathelyi tanítóképzés megalapítóira, egykori oktatóinkra és hallgatóinkra.

A Nyugat-magyarországi Egyetem Savaria Egyetemi Központjának jogelődje a Szombathelyi Felsőfokú Tanítóképző Intézet 1959-ben a kőszegi tanítóképző utódként kezdte meg működését egy pedagógusképzési, tanítóképzési és felsőoktatási előzmények nélküli városban. „Szombathely egyik legnagyobb művelődési intézményének homlokzatára új felirat kerül: Felsőfokú Tanítóképző.” (*Kedden*, 1959, 1) Így üdvözölte 1959 szeptemberében a Vas Népe az új felsőfokú tanítóképző intézetet, a város, a megye első felsőoktatási intézményét, az országos felsőoktatási hálózat legújabb tagját, a Nyugat-Dunántúl legújabb regionális kulturális központját.

A jogelőd tanítóképző intézetek

A kőszegi tanítónőképző megnyitása érdekében 1873. október 7-én nyújtotta be folyamodványát a domonkos rendi perjeltnő a szombathelyi püspökhöz, Szabó Imréhez, amelyben a tanítónőképző megnyitását Trefort Ágoston vallás- és közoktatásügyi minisztertől kérte, arra hivatkozva, hogy főleg saját növendékeik (újoncaik) szempontjából lenne fontos, hogy tanulmányaikat iskolaváltoztatás nélkül tudják folytatni. (*Németh*, 1924, 28) A kérvényt egy évig tartó ügyintézés, időnként különböző félreértések követték, míg végül a miniszter 1874. szeptember 28-án kelt leiratával engedélyezte a megnyitást. A kőszegi Szent Domonkos Rendi Nővérek Római Katolikus Tanítóképzője 1948-ig az ország egyik eredményesen működő tanítónőképző intézete volt. A képzőt 1948-ban államosították. 1958-ig Kőszegen működött, ekkor Szombathelyre költöztették, az utolsó két évfolyam már a megyeszékhelyen fejezte be középiskolai tanulmányait, tett érettségit, képesítőzött.

Pápán a 19. század utolsó éveiben, a múlt század elején, szinte egyidőben három tanítóképző kezdte meg nevelő-oktató munkáját, s lett a város a „tanítóképzők városa”. Az állami tanítóképző 1896-tól, a református és a katolikus 1902-től várta a tanítójelölteket. A felsőfokú tanítóképzésre történő áttérés következtében előbb a két tanítóképző sorvadt el fokozatosan, majd az egykori állami tanítóképző is megszűnt. Pápán nem indítottak felsőfokú tanítóképzést, az utolsó osztály a jogutód győri tanítóképzőben érettségizett, tett képesítő vizsgát. A szombathelyi tanítóképzés történetében azért van helye a pápai előzményekre való hivatkozásnak, mert Hollósy Tibort a pápai képző igazgatóhelyettesét bízták meg az új szombathelyi felsőfokú tanítóképző iskolateremtő-szervező munkálataival, őt nevezték ki igazgatóhelyettesé. Pápáról két tanárt és két gyakorló iskolai tanítót osztottak be a Szombathelyi Felsőfokú Tanítóképző Intézetbe. (Lux, 2001)

A Kőszegi Magyar Királyi Állami Tanítóképző Intézetet 1926-ban alapították. „A vallás- és közoktatásügyi minisztérium, Kőszeg szab. kir. város polgármesterének felterjesztésére, 1926. augusztus 2-án kelt 5638/1926. VI. ü. o. sz. leiratával Kőszeg városban egy tanítóképző intézet felállításához hozzájárult, s egyben intézkedett aziránt, hogy az I. évfolyamhoz szükséges tanerők alkalmaztassanak.” (Zoltán, 1928, 6) A középfokú kőszegi tanítóképzőnek a tárgyi feltételek hiányosságainak ellenére jól felkészült, tettekre kész tanárai voltak, akik felvállalták korukban a korszerű tantervi és pedagógiai programokat. (Sulyok, 1996, 283-284) Vélhetően politikai megfontolásból – kiköltöztették az intézményt a határsávból - 1953-ban az intézményt Sárvára költöztették. Két év múlva az utolsó két kifutó osztályokat Sárvarról visszahelyezték Kőszegre, ahová már újabb fiúosztályokat nem iskoláztak be, az iskola megszűnt.

A kőszegi középfokú fiútanítóképző intézet 1926 és 1955 között 31 év alatt legtöbbször elhelyezési problémákkal küzdött, szinte reménytelenül kellett nekiindulni egy-egy tanévnek, minimális tárgyi feltételek birtokában. Ám a testület, a ragaszkodó fiatalság mindent megtett a zökkenőmentes munkavégzés érdekében, a megsemmisülés ellen, az eredményesebb pedagógiai munkavégzés érdekében. (Regős, 1994, 77)

Álmok, tervek a szombathelyi tanítóképzésről, felsőoktatásról

A 1870-es évek végétől kezdve gyakorta felmerült az a kívánság, hogy Szombathelyen szervezzenek tanítóképzőt. Móricz István 1880-ban a Vas megyei Lapokban a következőkkel indokolta a felállítandó képző létjogosultságát: „a győri tanítóképző messze van a megye határától...a soproni képezdek pedig inkább németek, mint magyarok. Német szót tanulni megy oda a tanítójelölt.” (Regős, 1966, 103)

1911-ben a közoktatási kormányzat kifogásolta a Csurgói Tanítóképző működési körülményeit, s akkor vetődik fel az intézmény Nagykanizsára való telepítésének gondolata. A Vasvármegye cikkírója (1911/83. sz.) felhívja a figyelmet a szándéokra, és felteszi a kérdést, hogy miért ne kerülhetne a Csurgói Tanítóképző Szombathelyre? 1911-ben a kőszegi Szent Domonkos Rendi Apácázárda, amely egyéb oktatási formák mellett a középfokú szintű tanítóképzőt is működtette, kinyilvánította az intézmény Szombathelyre költöztetésének szándékát. 1921-ben – a trianoni események után – az elcsatolt Pozsonyból az Erzsébet királynőről elnevezett egyetemet Szombathelyre szerették volna telepíteni, de a város vezetői nem vállalták az egyetem befogadását, mely így Pécssett lelt otthonra. 1928-ban a Hír című újság (aug. 4.) közli, hogy Körmenten tanítóképzőt létesítenek, mivel Szombathely városatyái félnek a kiadásoktól, és nem vállalják egy új intézmény fenntartásának költségeit.

Tanítóképzés Szombathelyen

Az Oktatási Minisztérium 1956-ban készítette el az érettségire épülő óvó- és tanítóképzésre vonatkozó javaslatát, amit az MDP KV Tudományos és Kulturális Osztálya jelentéktelen módosításokkal küldött tovább a Politikai Bizottságnak. A bizottság 1956 júliusában tárgyalta meg a tanító- és óvóképzés reformját, s ezzel kapcsolatosan három határozatot hozott:

1. érettségire épülő két évfolyamú akadémiai képzést hoznak létre,

2. az új képzési formára 1959 szeptemberben kell áttérni,
3. a képviselőknek bejelentik a reformot. (*Tájékoztató*, MOL XIX-I-4-eee 2. d. 1958. febr. 24.)

1957. március 13-án a minisztériumban Kollégiumi értekezleten foglalkoztak a reformmal, a létesítendő akadémiákra vonatkozó elveket állapították meg:

1. gimnáziumi képzésen alapuljon és ne pedagógiai szakközépiskolán,
2. akadémián történjen a képzés, s ne főiskolán,
3. 8 akadémiát hoznak létre, összeállították az akadémiák helyszínének kiválasztási szempontjait:
 - a) „Pedagógiai megfontolások a tömeges képzést nem teszik lehetővé.
 - b) Az ország tanító- és óvónő igényeinek megfelelően évente 650 tanítót kell az I. évfolyamba felvenni.
 - c) Az akadémiákat az ország területén arányosan kell elosztani.
 - d) A ma is tanító- és óvóképzés célját szolgáló épületek kismérvű átalakításával, helyi iskolacserékkel legyenek az intézetek megszervezhetőek.
 - e) A székhely rendelkezze megfelelő kultúrával, s legyenek hagyományai a tanító- és óvóképzés terén.”

A megyei tanácsokkal megbeszéléseket folytatott, egyeztetett Bizó Gyula. Az igények és lehetőségek áttekintése után a 8 akadémiát a következő városokban kívánták felállítani: Budapest, Miskolc, Debrecen, Szeged, Kecskemét, Pápa, Zalaegerszeg, Pécs. Határozott igénnyel lépett fel Nyíregyháza, Nagykovács, Kaposvár, Sopron, Győr, Baja, Tatabánya és Eger. Ennek megfelelően a következő alternatív megoldásokat is megvalósíthatónak tartották: Debrecen-Nyíregyháza, Pécs-Kaposvár, Pápa-Sopron-Győr, Kecskemét-Baja. Ekkor még Szombathely nem található a városok sorában.

4. 1957-58. tanévben a középfokú képzésbe nem vesznek fel I. osztályosokat. (*A tanító- és óvóképzés* MOL XIX-I-4-fff 1957. márc. 13.)

A tanító- és óvóképző akadémiák reformtervezetét az országgyűlés Kulturális Bizottsága megtárgyalta, a reformot elfogadta. 1958. március 3-án a Művelődésügyi Minisztériumban a Miniszterhelyettesi értekezleten tárgyaltak a tanítóképzés átszervezéséről, elfogadták többek között a négy félévre kidolgozott óratervet is. (*Tájékoztató*, MOL XIX-I-4-eee 2. d. 1958. febr. 24.) A Politikai Bizottság 1958. június 10-én váratlanul 3 éves képzési idejű tanító- és 2 éves óvóképzést hagyott jóvá. A nem várt fejlemények miatt a közös alapozású tanító és óvóképzést szétválasztották, elkészítették a tanítóképzés 6 féléves óratervét. (*Miniszterhelyettesi*, MOL XIX-I-4-eee 2. d. 1958. jún. 30.) A Minisztertanács határozata, az 1958. évi 26. sz. tvr. és végrehajtási utasítása kodifikálta a felsőfokú tanítóképzést. 1958-ban az Elnöki Tanács elrendelte a három évre kiterjedő felsőfokú tanítóképzést. Az 1959-1960. tanévben a tervezett 8 tanítóképző intézet helyett 11 tanítóképző intézményben – köztük SZOMBATHELYEN - indult meg a hosszú évtizedek óta óhajtott érettségire épülő felsőfokú tanítóképzés.

1958 nyarán a minisztérium tervet dolgozott ki a működő középfokú tanítóképzők átszervezésére. Mivel Kőszeg nem kapott felsőfokú tanintézetet, onnét a két utolsó középfokú osztályt Szombathelyre telepítették. Az átszervezési munkálatokban dr. Palkó István igazgató, Satori Pál gazdasági igazgató, Horváth Margit megbízott igazgatóhelyettes tevékenykedett. Az áthelyezett középiskola székhelye az egykori Faludi Ferenc Gimnázium épülete lett. Az oktatási funkciójától megfosztott létesítményben az 1940-es években először magyar hadikórház, később német, majd szovjet katonai kórház működött. Az „új” iskolaépület Szombathely Karicsának nevezett városrészén állt, a szomszédságban apró földbe süllyedt házikókkal, elhanyagolt, gondozatlan környezetben. A szovjetektől 1958-ban visszakapott épület ablaküvegek nélkül, a folyosókon otthagyt katonai kellékek tömegével várta a diákokat. A legszükségesebb javításokat követően szeptemberben indult tanítást már

október végén, november elején néhány napos kényszerszünet miatt leállították, mert a hosszú éveken át elhanyagolt épületben az elszaporodott rovarokat, poloskákat ciánozni kellett. Az átalakítással, felújítással - a megyei segítség ellenére is - több év alatt végeztek csak. Az emeleten alakították ki a kollégiumot, a helyiségek alig felét használták csupán, konyha ekkor még nem volt. A tornateremben a kőszegi bútorbolt raktára üzemelt 1959 májusáig. Az iskolai felszerelést, taneszközöket, könyveket Kőszegről hozták át 1958 nyarán, de a megszüntetett zalaegerszegi tanítónőképző tárgyait (összeválogatott kopott bútorokat, hangszereket) is a szombathelyi tanítóképző kapta meg. Az 1959-60 tanévben végző utolsó középiskolai tanítós osztályokat területileg átcsoportosították az éppen működésüket megkezdő felsőfokú intézményekbe. A Szombathelyi Felsőfokú Tanítóképzőbe helyezték át zalaegerszegi diáklányokat és hat székesfehérvári tanítójelöltet. Az 57 középiskolás két osztályban tanult, közülük 42 kollégista volt.

„Az 1958. október 15-i jelentés alapján 22 alkalmazott dolgozott (8 férfi és 14 nő) az iskolában a gyakorlóiskola tanáraival együtt. Az intézmény igazgatója, dr. Palkó István magyar-latin szakos középiskolai tanár, a helyi irodalmi élet országosan is elismert alakja volt, aki a szombathelyi leánygimnázium éléről igazolt át a „Perintpartra”. Helyettesévé 1958. október 2-ától Hollósy Tibort nevezték ki, aki, addig a pápai állami tanítóképző tanára volt... A tantestület névsora: Czapári Endre fizika tanár, szakfelügyelő és osztályfőnök, Horváth Margit, a harmadikosok osztályfőnöke, Horváth János, Heppes Miklósné, Endrődy Alfréd, és Baracsi Tiborné kollégiumi nevelő. A technikai személyzet négy főből állt (gondnok, hivatalsegéd, fűtő és takarítónő). Ekkor indították alsós osztályokkal – 10 tanulócsoporthoz 259 gyerekkel – a gyakorlóiskolát is, az akkori Úttörő utcában...A gyakorlóiskola igazgatójává Turcsán Ottmárt nevezték ki, tanári kara 10 főből állt.” (Katona, 2000, 3)

Az indulásnál sokat segített, hogy a volt kőszegi középfokú intézet gyakorlóiskolájának négy gyakorlóiskolai tanítója egy évig Kőszegről bejárva az új gyakorlóiskolában tanított. (A szombathelyi, 1984, 178)

A Szombathelyi Felsőfokú Tanítóképző Intézet indításának körülményei

1959 szeptemberétől hároméves Felsőfokú Tanítóképző Intézet kezdte meg működését Szombathelyen a kőszegi középfokú tanítóképzők jogutódaként, valamint a pápai tanítóképzés hagyományainak folytatójaként, a szombathelyi tanítóképzés szellemisége e két intézmény értékes tradícióira épülhetett.

1959 tavaszán pályázatok útján összeállították a felsőfokú tanítóképző tanári karát. A nevelőtestület tagjait a megszűnt kőszegi (Horváth Margit) és pápai (Hollósy Tibor, Lux Ibolya) középfokú képzők hosszú tanítóképző intézeti gyakorlattal rendelkező nevelői, továbbá a helyi középiskolák alkalmas pedagógusai (dr. Palkó István, dr. Bariska Mihály) közül lehetett válogatni. A pályázati feltételek tíz éves tanítási vagy tanítóképzői gyakorlatot követeltek meg. A felsőfokú képzés beindításakor 17 tanár kezdte meg a munkáját: dr. Palkó István igazgató, Hollósy Tibor igazgatóhelyettes, Bozóki József, dr. Bariska Mihály, Petrován Oszkár, Nagy István, Poszler Györgyné, Endrődy Alfréd, Horváth János, Kőfalvi Istvánné, Pünkösty Csaba, Batki Jenő, Békefi Aladár, Horváth Margit, Lux Ibolya, Keresztury Kálmánné, Karácsony Imre. A tanítóképző intézetekben az azonos, vagy egymással összefüggő tárgyakat oktató intézeti tanárok szakcsoportot alkottak. A szakcsoport az intézetben folyó oktató-nevelőmunka alapvető szerveként működött. Feladata volt a képzés színvonalának emelése, egységes módszertani eljárások kialakítása és érvényesítése az adott tárgy területén folyó munkában. A szakcsoport élén a vezető-tanár állt, aki irányította és ellenőrizte a szakcsoport működését, felelősséget vállalt a szakcsoport minden irányú oktató-nevelő munkájáért és a tudományos kutatómunka fejlesztéséért. Az intézet 16 intézeti tanára 6 szakcsoportban működött, ezek a következők: marxizmus-leninizmus, pedagógia, magyar- és idegen nyelvek, természettudomány, ének-zene, rajz-kézimunka.

1962-ben a tanítóképzés mellett megindult a népművelő–könyvtár szakos képzés is. E képzések hatására felpezsdült a kulturális élet, a tanító szakosok művelődési lehetőségeit is gazdagították.

A népművelő és könyvtáros szak teljes kiépülése, a tanítóképzős évfolyamok benépesítése után bővült a szakcsoportok száma, nőtt az intézeti tanárok száma. Az 1960-as évek közepén 8 szakcsoportban végezték munkájukat a nevelők. A Marxizmus-leninizmus szakcsoportba Bozóki József (szakcsoportvezető), Balogh Emma, dr. Konkoli Alajosné, Kiss Alajos intézeti tanárok tartoztak. A Pedagógiai szakcsoporthoz dr. Regős János (szakcsoportvezető, a tanító szak igazgatóhelyettese), Hollósy Tibor, Karácsony Imre, Lux Ibolya (vezetőmetodikus), Németh István, Petrován Oszkár intézeti tanárok tartoztak. Dr. Bariska Mihály (szakcsoportvezető) Barna István, Kocsis Gyula, Nagy István, dr. Palkó István intézeti tanár kollégáival alkották a Nyelvi szakcsoportot. Takáts Béla szakcsoportvezető irányításával állt fel a Természettudományi szakcsoport Jakab Tiborné, Keresztury Kálmánné és Pünkösty Csaba intézeti tanárok közreműködésével. A Rajzi szakcsoportot Kőfalvi Istvánné vezette, mellette Horváth János, Majthényi Károly intézeti tanárok tevékenykedtek. Békefi Antal, Endrődy Alfréd, Egerne Kokas Klára, Horváth Rezső tanárok az Ének-zenei szakcsoportban dolgoztak együtt, vezetőjük Békefi Gábor volt. A Népművelő szakcsoportba Szalay László (szakcsoportvezető, igazgató), Horváth Margit (igazgatóhelyettes), Baumann Ferenc, Benke Éva, Kálmán József, Király Zoltán, Nagy Árpádné, Orbán László intézeti tanárok oktattak. A Könyvtáros Szakcsoport szakcsoportvezetője dr. Kiss Gyula volt, de ebbe a szakcsoportba tartozott sok külső munkaerő mellett Gróf Ervin, és Káldi János. (*A Szombathelyi Tanítóképző*, 1965, 9-16)

Az első tanító szakos hallgatók

„Az első felvételiztetést különös izgalom előzte meg. Sokan féltek attól, hogy nem lesz elég alkalmas érettségizett jelölt, vagy a megyei keretszámok nem telnek ki, esetleg a politikai elvárásokat nem sikerül teljesíteni... A beiskolázási terület Vas, Zala és Veszprém megye volt, ezért a máshonnan érdeklődőket...az illetékes területi képzőbe irányították (Győr és Budapest). Már januárban közzétették a követelményeket. A felvételi két fokozatban történt, az elsőben a Megyei Tanács Művelődési Osztályára kellett elküldeni a pályázatokat, ahol kiválogatták a jelölteket és csak a megfelelőket küldték az intézethez. Itt három területen tették próbára a jelentkezőket. Vizsgálták a pedagógiai rátermettséget, a nyelvi kultúrát és a zenei képességet. ... Zalából és Veszprémből 42-en, Vas megyéből 70-en jelentkeztek... A jelentkezők fele munkás és paraszt származású volt. A felvételi vizsgákat július 1 és 4 között tartották a gyakorlóiskolában, ahol 111-en jelentek meg, ebből 62 tanulót vettek fel. ... A fellebbezések után minden megyéből eggyel növelték a felvettek számát. A tanulók közül 52-en érettségiztek, 23 –an még korábbi esztendőben. A felvettek 72 %-a nő volt. ... Eredményes vizsgát tett, de létszám hiányában nem vehettek fel 38 jelentkezőt. (*Katona*, 2000, 5)

1963-tól az intézet Vas és Zala megye (Veszprém megye kikerült a körből) számára képzett tanítókat, a hallgatók ebből a két régióból nyertek felvételt. A hallgatók száma a nappali tagozaton 60-70 fő között, levelező tagozaton 40-100 fő között alakult évfolyamonként.

A tanítójelölteket megismertették a hazai és a nemzetközi neveléstudomány jelentős törekvéseivel és eredményeivel, az intézet megtanította őket az elméleti ismeretek gyakorlati alkalmazására, megismertette a hallgatókat a korszerű általános iskola I-IV. osztályában tanított tárgyak módszertanával, és kifejlesztette mindazokat a készségeket, melyek az eredményes nevelői munkához szükségesek. A tanulmányi idő három év volt. A hallgatók 5 féléven keresztül az intézetben részesültek rendszeres oktatásban, egy féléven át pedig gyakorlati munkát végeztek az intézet irányításával és ellenőrzésével a tanítóképzés céljaira kijelölt általános iskolákban. A Pedagógiai szakcsoport hatáskörébe tartozott a tanítóképzés gerincét jelentő elméleti-pedagógiai tárgyak előadása, a szemináriumi foglalkozások vezetése.

A hallgatók tanítási gyakorlatain a csoportvezetői feladatokat pedagógia szakos tanár látta el. (A Szombathelyi Tanítóképző, 1965, 5., 9)

Országos, nemzetközileg is elismert tudományos kísérletek

Az intézeti tanárok egyre erőteljesebben vettek részt a tudományos tevékenységben. Az oktatók publikációi helyi és országos kiadványokban jelentek meg. Országos, nemzetközileg is elismert tudományos kísérletek kezdődtek az oktatástechnológia, a korszerű oktatási eszközök felhasználása a pedagógusképzésben területein.

A Magyar Köztársasági Érdemrend tisztikeresztjével kitüntetett Szalay László igazgató, főigazgató így foglalta össze a szombathelyi kísérletek tanulságait: „A szombathelyi főiskola valaha a legjobban felszerelt intézmény volt. Mikrohullámú tévélánc kötötte össze a főiskolát a távolabb fölépült új gyakorlóiskolával. ... Színes kameráink voltak, tévéstúdió, vágóasztal, keverőpult, központi fotólabor, volt saját közvetítő kocsink egy mikrobuszba szerelve, mely távoli sportpályákról falusi klubokból, művelődési házakból tudott felvételeket készíteni. A diavetítőkről, magnókról, lemezjátszókról, nyelvi laborról már nem is beszélek. ... A képző ... nagy erőssége, a technika vívmányainak felhasználása a képzés segítése érdekében. Kézenfekvő volt például, hogy a gyakorló órákat úgy láthassák a hallgatók, hogy egyben ne zavarják magát a tanórát. A miénk lett az ország akkor legkorszerűbb gyakorló iskolája hiszen eleve a legújabb technikát építettük bele. Stúdiókkal, uszodával, víz alatti kamerákkal, melyek az úszástanítást voltak hivatva segíteni. Az A és a B épületet vascső kötötte össze, benne koax kábel, amely lehetővé tette, hogy a belső televíziókat ott is tudjuk közvetíteni. Mélyen hittem - és hiszem ma is -, hogy a tanítás módszertanában pótolhatatlan eszköz a gyakorló óra felvétele képmagnóra, hogy a növendék kívülről láthassa önmagát, s előadása, viselkedése utólag visszanezézhető és közösen elemezhető legyen. Így megtanulható minden, a helyes beszéd, az arányos órafelépítés, a tanár metakommunikatív mozgásának, viselkedésének tudatos kontrollja, a hibák, modorosságok kiküszöbölése. A meglévő kitűnő oktatógárda és újonnan érkezettek segítségével nemcsak a későbbi indulásból fakadó hátrányt sikerült behoznunk, a 70-es évek végén már több területen előzni is tudtunk. ...A legkorszerűbb technikai eszközök alkalmazásával, iskolai stúdiótantermeikkel, a videotechnika alkalmazásával, az új gyakorlóiskola és a képző mikrohullámú összekötésével országosan vezető szerepet vívtunk ki, ami nagy előnyt jelentett a pedagógusképzésben. Nem mehetett ki úgy hallgató, hogy legalább három órát tévékamera előtt ne gyakoroljon, úgy, hogy aztán visszanezézhesse a saját óráját. ...mit írt Fényes Tamás A megismételt történet varázsa címmel az Ország Világ című lapban 1975. március 16-án. "Nappfényben úszó tanterem. A falakon távirányítással működő tévékamerák kíváncsi objektívjei merednek a padosorokban ülő apróságokra. A csillárként lógó mikrofonok a legkisebb zajt és zörejt is észlelik, minden hangot továbbítanak a tanteremből. A Szombathelyi Tanárképző Főiskola gyakorló általános iskolájának egyik osztályában vagyunk. A kamerákból, a mikrofonokból kábelkötegek viszik a képet és a hangot a stúdióba, ahol, ha kell, rögzítik is az éppen folyó énekórát, amelyet egy kis tévéadó segítségével a felvétel színhelyétől több mint egy kilométerre lévő főiskolai tanterem képernyőire varázsol egy időben a parabolatükör. Száll a nóta, tapsolnak az apró tenyerek, pereg a kis dob a tanárnő kezében. „Hopp Ju-lis-ka, hopp Ma-ris-ka” éneklük vidáman a második osztályosok. Tudják, hogy a technika ereje veszi körül őket, látják az ide-oda pásztázó kamerákat, a több hangszórós magnetofonos tanári asztalt, azt is tudják, hogy a sima, az osztályból átláthatatlan üvegfal mögött tucatnyi hallgató látja az órát és százan is figyelhetik képernyőkön egy kilométer távolból a Hopp Juliskát. Mindez nem zavarja őket. Megszokták a technikát, mint ahogyan megszoktuk a villanyt, a rádiót, az úrhajózást, a technika csodavilágát. Egy valamit azonban nem lehet megszokni. Magát a megismétlődő látványt. Amikor Zsuzsa néni a másod éves gyakorló hallgató és kisdíákjai, Karcsi, Bence, Ildikó és Gábor a képmagnó bekapcsolása után újból láthatják magukat, felhangzik az énekszó, beszél a tanító néni, sőt, uram bocsá' a szája szélét nyalogatja (erről

bizony le kell szoknia, ha igazi tanár lesz), tágra nyitott szemmel, tátott szájjal figyelik az újrátörténést tanár és tanítvány egyaránt. Az órák közvetítése és rögzítése új lehetőséget teremt a pedagógusok képzésében. Egy-egy óralevezetésének elemzése - mit csinált jól a tanárelölt, mit nem, mire kell a jövőben figyelnie - valóban élővé válik: a legapróbb árnyalatok is előtérbe kerülnek. A tanárképzés új technikai módszerei így javíthatják az oktatás „ösi” módszereit.” (Szále, é.n., 37., 38., 46)

A szombathelyi tanárképzés

1971-ben a Pécsi Tanárképző Főiskola szombathelyi kihelyezett tagozatán matematika–testnevelés, matematika–ének-zene, matematika–orosz főiskolai tanári szakokon indult el a képzés. A kihelyezett tagozat létrehozásával újabb lendületet kapott az intézmény fejlesztése, megerősödtek a tanítóképző intézeti szakcsoportokból kialakult szaktanszékek. 1972-től további szakokkal – rajz, magyar, történelem – bővült a képzési kínálat, valamint lehetőség nyílt a népművelés és a könyvtár szak tanári szakokkal való párosítására.

1974-től önállóvá vált az intézmény, és évekig Szombathelyi Tanárképző Főiskola néven működött, ugyanekkor avatták fel új helyén a Bolyai János Gyakorló Általános Iskolát is. 1984-ben az intézmény felvette a Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskola nevet. Ekkor indult meg az új oktatási épületben a természettudományi szakos általános iskolai tanárképzés az addigi humán szakok mellett.

Az időközben főiskolai szintre emelt tanítóképzés betagozódott az önálló összetett funkciójú tanárképző főiskola szervezetébe. A tanárképző főiskola biztosította a tanítóképzés létét, viszonylagos önállóságát, ezért hozták létre a tanítói tanszéket, majd a tanítóképző intézetet.

1975-1983 között a Tanítói Tanszék tanszékvezető főiskolai docense Németh István, a tanszék adjunktusa Illés Károly volt. 1984-ben nevezték ki a Tanítói Tanszék élére Sulyok László főiskolai docenst. A tanszék oktatóiként dolgoztak dr. Gáspár Mihály, Horváth Rezsőné, dr. Király Istvánné Király Ildikó, Németh Istvánné Rakos Katalin adjunktusok valamint Hollósy Tibor ny. főiskolai tanár és Németh István ny. főiskolai docens. 1996-ban az újjászervezett Tanítóképző Intézet intézetigazgatói megbízását dr. Rakos Katalin docens nyerte el. A Tanítóképző Intézet kötelékébe tartozott dr. Gáspár Mihály főigazgató-helyettes, főiskolai docens, Molnár Eszter adjunktus, 1997-től Kátainé Koós Ildikó és Molnár Béla tanársegédek, 1999-től Holecz Anita tanársegéd, majd néhány év múlva Gadányiné Illés Mária tanársegéd. Szombathelyen a tanító szakosok képzésében szinte minden szaktanszék közreműködött. A tanítóképzésben kiemelt szereppel bíró tantárgyak (pedagógia, pszichológia, anyanyelv, matematika, környezetismeret és ez utóbbiak tantárgy-pedagógiai) oktatását a tanítói tanszék, az intézet főállású, állandó oktatói látták el, látják el ma is.

A „szombathelyi modell”

Az általános iskolai pedagógusképzés korszerűsítése jegyében 1984/85-ös tanévben indították a tanítóképzést is érintő modellkísérleteket. Nyíregyházán a Bessenyei György Tanárképző Főiskolán a tanító-matematika, illetve a tanító-magyar szakos tanár szakpárosítást vezették be 3 éves nappali + 1 éves levelező képzés keretében. Ugyanekkor, 1984-ben vette kezdetét Sulyok László irányításával a Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskolán a nappali tagozatos négyéves tanító-magyar szakos (általános iskolai) tanárképzés. Ez lett a „szombathelyi modell”. A szombathelyi modellkísérletben a tanító- és tanárképzésnek, ennek a két szakági képzésnek az integrációját valósították meg. A kísérlet célja a közoktatás változó pedagógus szükségletéhez való rugalmas alkalmazkodás, valamint a tanító-tanárképzés kapcsolódási lehetőségeinek, a két képzési terület egymáshoz való közelítésének kipróbálása, illetve a megoldás gyakorlati igazolása volt. A modell bevezetését az indokolta, hogy az egységes általános iskola részére képezzen az iskolatípus egészére rálátó, a pedagógiai folyamatok egészét egységben értő pedagógusokat. A diplomájuk konvertálhatóvá vált (demográfiai változások, szakos ellátottság alakulásától, tantárgyfelosztás függvényében, a kisiskolák kevés, de „sokszakos” pedagógust igénylő helyzetének függvényében). A tanító – magyar

szak képzési ciklusát egy tanévvel meghosszabbították, 4 évre felemelték. A társadalomtudományi tárgyakat a tanárképzők tanterve szerint oktatták. A magyar szak természetesen a tanárképzők tanterve szerint alakult. A pedagógia, pszichológia tanítását a tanítóképzés tantervének előírása alapján folyt. A gyakorlati képzés a tanítóképzés időbeosztása szerint alakult, amit kiegészítettek 2 félévnyi tanári gyakorlati képzéssel. A szakpár beindítása óta majdnem száz hallgató szerzett Szombathelyen tanító – magyar szakos tanári oklevelet.

A tanító – egy szakos tanárok képzése: a szombathelyi modell a 90-es évek végétől némileg átalakult, a tanító – magyar szakos tanári képzés pozitív tapasztalatai, a műveltségi terület anomáliái alapján 1997-től, Dr. Rakos Katalin tervei és irányításával a főiskola indított tanító – egy szakos általános iskolai tanári képzést. Ezek a szakpárok is népszerűek voltak, az egész országból érkeztek hallgatók. A műveltségi területek tantervi követelményeit, tantárgyi struktúráját és tananyagát áttanulmányozva lehetségesnek tűnt az alábbi tanár szakokkal a tanító szak párosítása: magyar nyelv- és irodalom, matematika, ének-zene, vizuális nevelés, technika, testnevelés, idegen nyelvek (angol, német). Egyes műveltségi területekkel csak részben vagy nem lefedhető szakpárok is meghirdetésre kerültek: művelődésszervező, kommunikáció, történelem, számítástechnika, háztartástan-tanár, egészségtan-tanár. A tanító-magyar szakon 1997-ig 98 fő szerzett diplomát, 2001-2006 között 56 fő nyert tanító – egyéb szakos képesítésű oklevelet. Hazánkban 2004 nyarán a kormány megjelentette a „többsciklusú, lineáris felsőoktatási képzési szerkezet bevezetésének egyes szabályairól és az első képzési ciklus indításának feltételeiről” szóló 252/2004 (VIII. 30.) rendeletet, amelyben egy új, lineáris, többlépcsős szerkezet bevezetéséről született politikai döntés. A 2006-2007-es tanévtől megindult a képzés a többsciklusú, lineáris képzési rendszer első ciklusában, az alapképzési szakaszban. A kormányrendelet következménye, hogy a tanító-egyéb szakos képzés eltűnt felsőoktatási intézményünk képzési kínálatából.

Az utolsó 20 év változásai

1990-ben megkapta az intézmény a volt megyei és városi pártbizottság épületét, s a filológiai tanszékek köre bővült az angol, a francia, a német, az olasz nyelvekkel s az uralisztikaival. 1998-ban az intézmény két egyetemi szakkal bővült, az általános és alkalmazott, illetve a finnugor nyelvészetivel. 1999-ben engedélyt kapott az intézmény a nemzetközi tanulmányok egyetemi szak s a kommunikáció főiskolai szak indítására, és megalapították a Gazdálkodási és Műszaki Intézetet.

2000. január 1-jétől az Országgyűlés döntése alapján az intézmény regionális szerepű főiskolai centrummá vált, s neve Berzsényi Dániel Főiskola lett. Az elnevezés megváltoztatása a főiskola arculatváltozását is jelzi, hiszen a felvehető szakok köre nem-tanári szakokkal bővült, így közgazdasági szakkal is. 2002. január 1-jétől kormányrendelet alapján megalakult a Bölcsészettudományi, a Természettudományi, valamint a Testnevelési és Művészeti Főiskolai Kar.

2008. január 1-től az Országgyűlés döntése szerint a Berzsényi Dániel Főiskola és a Nyugat-magyarországi Egyetem egyesülésével egy új tíz karú egyetem jött létre, amelyben a három szombathelyi kar a Savaria Egyetemi Központ (SEK) szervezeti keretei között működik. Szombathelyen működik a Művészeti, Nevelés- és Sporttudományi Kar (MNSK), amelynek egyik intézete a Tanítóképző Intézet.

A Tanítóképző Intézet jelenlegi oktatói

2006-tól az intézet dr. Gáspár Mihály dékáni felügyelete mellett működött. 2009-ben a SEK elnök-rektorhelyettese intézeti koordinátori megbízást adott dr. Molnár Béla főiskolai docensnek. Dr. Koós Ildikó főiskolai docens és Holecz Anita főiskolai adjunktus, Szilágyiné Kaposi Adrienn nyelvtanár, valamint Gadányiné Illés Mária mestertanár (jelenleg gyeden) alkotják a Tanítóképző Intézet oktatói karát.

Az intézet korábbi vezetői:

Dr. Palkó István 1959-1964 intézeti igazgató
Szalay László 1964-1974 intézeti igazgató, 1974-1988 főiskolai főigazgató
Dr. Iker János 1988-1991 főiskolai főigazgató
Prof. Dr. Puzstay János 1991-1996 főiskolai főigazgató
Dr. Gál László 1996-2001 főiskolai főigazgató
Prof. Dr. Gadányi Károly 2001-2008 főiskolai főigazgató, rektor
Az intézet jelenlegi vezetői:
Prof. Dr. Faragó Sándor 2008-tól rektor
Prof. Dr. Gadányi Károly 2008-tól a SEK elnöke, rektorhelyettes
Dr. Gáspár Mihály főiskolai tanár, a Művészeti, Nevelés- és Sporttudományi Kar dékánja
Dr. Simon Katalin egyetemi docens, 2009-től az MNSK dékánhelyettese
Dr. Polgár Tibor egyetemi docens, 2009-től az MNSK dékánhelyettese

Hivatkozott irodalom

1. *A szombathelyi felsőfokú tanítóképzés 25 éve.* (1984), In: Szekerczés Pál (szerk.) Tanítóképző Főiskolák Tudományos Közleményei, különkiadás, Debrecen, 177-182
2. *A szombathelyi Tanítóképző Intézet Évkönyve 1964/65. tanév.* (1965) Szerkesztette: az Intézeti Tanács által kijelölt szerkesztő bizottság, Szombathelyi Tanítóképző Intézet, Szombathely
3. *A tanító- és óvóképzés reformjának problémái.* MOL XIX-I-4-fff 1.doboz, MM Kollégiumi értekezlet, 1957. márc. 13. (nem szerepelt a napirenden, de anyag volt)
4. Katona Attila (2000): *Lapok az intézmény történetéből I. (Emlékek és dokumentumok a korról)* Kilátó 2000. március, 3-11
5. Kedden nyílt meg Szombathelyen a Felsőfokú Tanítóképző. *Vas népe*, szept. 12. 1.
6. Lux Ibolya (2001): *Építsünk: malmokat... és – iskolát!* Pápai diákok 8. Jókai Mór Városi Könyvtár, Pápa.
7. Miniszterhelyettesi értekezlet jegyzőkönyve, MOL XIX-I-4-eee 2. d. 1958. jún. 30.
8. Németh Imre (1924): *A Szent Domonkosrendű apácák vezetése alatt álló 50 éves Kőszegi Róm. Kath. Elemi Iskolai Tanítónőképző története 1874-1924.* Rónai Frigyes Könyvnyomdája, Kőszeg.
9. Sulyok László (1996): *A szombathelyi tanítóképzés a múlt, a jelen és a jövő tükrében.* In: Cseh Sándor (szerk.): *Tanító- és óvóképző főiskolák az új ezredév küszöbén. Óvó és Tanítóképző Főiskolák Tudományos Közleményei XXVII.,* Debrecen, 283-291.
10. Szále László (é.n.): *Iskola a láthatáron. A Szombathelyi Felsőfokú Tanítóképzőtől a Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskoláig.* Dr. Kiss Gyula Kulturális Egyesület, Szombathely
11. *Tájékoztató* előterjesztés a tanító, óvóképzés reformjáról. MOL XIX-I-4-eee 2. doboz. Miniszterhelyettesi értekezlet, 1958. febr. 24. (levették a napirendről, március 3-án tüzték napirendre)
12. Regős János (1966): *Az elemi népoktatásügy Vas megyében (1867-1890).* Vas Megye Tanácsa V. B. Művelődési Osztálya, Szombathely
13. Regős János (1994): *A kőszegi tanítóképző intézettől a Szombathelyi Tanárképző Főiskoláig (1926-1991).* Vas Megyei Pedagógiai Intézet, Győr.
14. Zoltán Géza (1928, szerk.): *A Kőszegi .kir. Állami Tanítóképző Intézet értesítője az 1926-27.-1927-1928. isk. évről.* Kőszeg